

Dobro spravedlnosti, III. část

Roman Cardal

19. marca 2024 ✚ Společnost ✚ CZ, Filozofia

predchádzajúce časti:

[Dobro spravedlnosti, I. část](#)

[Dobro spravedlnosti, II. část](#)

Oportunismus a zásadovost

V minulém příspěvku jsme měli možnost zamyslet se nad Platónovými řádky, v nichž popisoval povahu „dokonalé nespravedlnosti“. Je jí vlastní maskovací strategie, schopnost přesvědčit o *správnosti omylu* a *dobrotě zla* neboli dovednost vyvolávání zdání toho, čím ve skutečnosti není. Aténský filozof se ale zabývá i jejím protipólem – „dokonalou spravedlností“. Tu váže na určitý druh *zásadovosti*. Dokonale spravedlivý, zásadový, v *realitě zakotvený* a věrný člověk nemůže mít podle Platóna na této zemi jednoduchý život. Naopak. Svým stylem života se odsuzuje do pozice občana, který se musí takřka nevyhnutelně *dostat do konfliktu* s držiteli politické moci. Proč v jeho případě uplatňuje tak pesimistický pohled?

Giaquinto, Corrado: Alegória pokoja a spravodlivosti

zdroj: wikimedia commons / Google Art Project

Pravá spravedlnost nachází svou míru v zákoně, jehož autorem není žádný člověk (přirozený zákon). Zákony politické se však s nimi více či méně rozchází, takže v určité chvíli nastane situace znázorněná Sofoklem v tragédii *Antigona* – nutnost volit mezi poslušností vůči politické autoritě a poslušností vůči požadavkům přirozeného zákona. Odmítáním kompromisů a oportunismu se vskutku spravedlivý člověk vystavuje nebezpečí, že bude označen za nepřizpůsobivého rušitele pořádku, a tedy za *nespravedlivého delikventa*. Platón vznáší otázku, kdo je šťastnější – ten, kdo se umí pragmaticky přizpůsobit právě platným normám a uniknout tak hrozcím sankcím anebo ten, kdo kvůli svému přesvědčení neuposlechne politicky prosazovaný zákon a přivodí si tím trest? *Historia magistra vitae*, je to pradávna zkušenost, která dává zcela jednoznačnou odpověď:

„Řeknou pak tohle, že spravedlivý člověk, pokládáný takto za nespravedlivého, bude mrskán, napínán na skřipec, držen v poutech, oči mu budou vypáleny a konečně že po všech útrapách

bude ukřižován a pozná, že člověk musí chtít ne být, nýbrž zdát se spravedlivý.“

To jsou slova, jež Platón formuloval více jak 300 let před příchodem Krista, dokonale Spravedlivého.

V přírodním světě přežijí jen ti jedinci, kteří se dokáží *přizpůsobit a adaptovat* na měnící se prostředí a v citovaném textu jsou tytéž poměry promítnuty i do lidského světa. Člověk nepodléhá pouze přírodním zákonům, ale též zákonům *mravním a politickým*. Z dějin poznáváme, jak hluboce proměnný je svět lidí, a že v různých dobách a na různých místech platí odlišné zákony, jež se mnohdy radikálně mění již během života jednoho lidského jedince. *Kdo chce přežít, musí se přizpůsobit*. V době nacismu je smrtelně nebezpečné nepodvolovat se zákonům, které stanoví vládnoucí strana. V době komunismu se osvědčuje stejný postoj. A nejinak je tomu v éře liberální demokracie.

„Zázračná“ obrácení

Proto jsme byli a stále jsme svědky „radikálních konverzí“. Z mnohých zapálených nacistů se po jejich porážce najednou vyklubali neméně zapálení komunisté. Když jsem v rámci semestrální stáže studoval v devadesátých letech minulého století na berlínské univerzitě, řekl nám jeden z našich německých profesorů s naprosto vážnou tváří: „Bojoval jsem za Hitlera, ale když do Berlína vjely sovětské tanky, pochopil jsem, na které straně je pravda.“ Nevěřili jsme svým uším. Toto „pochopení“ vyneslo našemu přednášejícímu funkci vedoucího katedry politické ekonomie. Podobných případů by bylo možné jmenovat velmi mnoho. Z četných agilních komunistů se po roce 1989 zase stali „upřímní a oddaní“ demokraté.

Tak zázračné konverze zná snad už jen křesťanství. V České republice máme takových konvertitů hned několik. Je potřeba si položit otázku, odkud tito lidé obdrželi „milost“ k učinění tak zásadních životních obrátů. Jak všichni vědí, opravdová milost pozvedá ubohé z prachu a vynáší je mezi knížata. Možná někdo zaznamenal pozoruhodný příběh muže, který věrně sloužil zločinnému komunistickému režimu jako aktivní člen jeho represivních složek a po nástupu liberálně-demokratických pořádků se nakonec stal dokonce hlavou českého státu! Rád bych se mýlil, ale na zásah Boží milosti to nevypadá. Jejím průvodním znakem je totiž pokání, kdežto tito lidé o své minulosti jen mlží a bagatelizují ji.

Včera jako dnes

Jestliže se tedy do významných politických funkcí za pomoci soustředěné předvolební i povolební mediální palby dostávají lidé popsaného ražení, co si mají kritičtěji uvažující občané myslet o povaze politiky, kterou tito oportunisté praktikují? I tady je třeba si připomenout staré přísloví „*Nic nového pod sluncem*“ a na jeho potvrzení si opět pozorně přečíst jeden ze zásadních Platónových textů:

„Nuže, když zdání, jak ukazují mudrci, přemáhá svou silou i pravdu a rozhoduje o štěstí, musíme se mu zcela oddat. Musíme rozestavit kolem sebe kulisy ctnosti jako předsíní a výzdobu, ale vzadu za sebou vléci toho lstivého a prohnaného lišáka... Abychom zůstali nepoznání, založíme spolky a strany; a pak máme učitele přemlouvání, kteří rozdávají umělost potřebnou v shromážděních lidu i před soudem. A tak jednak přemlouváním, jednak násilím dosáhneme toho, abychom mohli bezrestně jít za svým ziskem... Z kterého pak ještě důvodu bychom dávali přednost spravedlnosti před největší nespravedlností, když přece osvojíme-li si tuto s klamnou rouškou slušnosti, povede se nám... podle našeho přání, jak tvrdí velmi mnozí slovuční muži? ... Jak by bylo možné..., aby chtěl cenit spravedlnost ten, kdo má nějakou sílu buď ve svém duchu, nebo v penězích, nebo v těle, nebo v rodě, a jak by se spíše nesmál, když

ji slyší chválit?“

Téměř neodkladně se nám do úst dere otázka: Nepřipomíná nám to něco? Nežijeme snad i my v době, v níž *zdání přemáhá svou silou pravdu*? Držitelé politické moci nejednají v souladu s objektivními principy, které platí pro skutečnost, společnost a každého jednotlivého člověka, nýbrž prosazují to, se se jim *zdá* jako (pro ně) dobré a výhodné. Nestaví snad i oni kolem sebe kulisy ctnosti, aby se zahalili klamnou rouškou vnější slušnosti a skvělé vizáže a zakryli tak pohled za tuto působivou oponu, kde pobíhá lstivý a prohnáný lišák nepravosti a zločinu?

Jakmile se mocným podaří úspěšně inscenovat toto představení pro ovládané, mohou se spravedlnosti založené v člověkem nemanipulovatelných principech *jenom smát*. Jejich přesvědčovací strategie, kombinovaná s násilím tam, kde hrozí nadzvednutí opony, funguje velmi obstojně. Navzdory stále více se množícím případům svědčícím o pošlapávání svobody slova a projevu, svobody shromažďování, zákulisních machinací, servilitě cizí politické a finanční moci, se i nadále mluví o demokracii, svobodě, toleranci, respektu apod. Rozchod politické rétoriky a politické reality je natolik propastný, že si to velké množství lidí *odmítá připustit* a raději dává přednost iluzornímu obrazu světa před pravdou o *záměrné destrukci světa skutečného i s jeho nevědomými obyvateli*.

Jestliže jsme se na počátku zmínili o principu, podle něhož se bytosti chtějící přežít musí přizpůsobit měnícím se podmínkám, pak k tomu nyní musíme přidat jednu důležitou poznámku. Život v omylu a nevědomosti představuje fatální *oddělenost* od skutečnosti s následkem dřívějšího či pozdějšího tvrdého nárazu na ni, který by také mohl být smrtelný. Proto dnes více než kdy jindy platí, že nakonec přežijí pouze ti, kdo se současnému politickému a kulturnímu trendu postmoderního Západu *nepřizpůsobí*. Zdá se, že tím popíráme princip, jehož spolehlivost si mohl každý z nás ve svém životě mnohonásobně ověřit. Jde však jen o zdání.

Nutnost *nepřizpůsobení* totiž není ničím jiným než druhou stranou principu *přizpůsobení*. Jde o to se znovu adaptovat a přizpůsobit skutečnosti, která byla vlivem řady sofistických a manipulačních záminek opuštěna, což znamená, že máme být nepřizpůsobiví myšlení a životnímu stylu, jež jsou nepřizpůsobené této objektivně jsoucí skutečnosti.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/dobro-spravedlnosti-iii-cast/>